

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

موضوع پایان نامه

تجدیدنظر در آراء داوری تجاری بین المللی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر محسن محبی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر سیدقاسم زمانی

نگارش:

یاشار نوبهار

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته حقوق بین الملل

سال تحصیلی:

۸۷-۸۸

طرح بحث

عنصر اساسی در داوری، توافق طرف‌های اختلاف در حل و فصل موضوع توسط داور می‌باشد؛ هرچند آراء داوری ضمانت‌اجراهای گوناگونی دارند که بسته به داخلی یا بین‌المللی بودن آن تفاوت خواهد نمود، آنچه که در هر دو نوع آنها صدق می‌کند، اجرای اختیاری رای داوری است. در صورتی هم که محکوم‌علیه حاضر به اجرای اختیاری رای نباشد، هم قانون و هم کنوانسیون‌های بین‌المللی از اجرای اجباری رای داوری حمایت کرده و تسهیلات لازم را برای آن فراهم می‌آورند.

اختیاری بودن اجرای رای داور از توافق طرف‌ها بر ارجاع امر به داوری نشأت می‌گیرد؛ چراکه این توافق از حیث حقوقی دربرگیرنده اجرای اختیاری رای صادره آن نهاد هم هست و به نوعی طرف‌ها پیشاپیش و قبل از صدور رای داور، بر لازم‌الاجرا و قطعی بودن آن توافق می‌کنند؛ مگر آنکه خلاف آن را تصریح کرده و یا بعداً بر خلاف آن تصمیمی اتخاذ نمایند.

از جمله مهمترین امتیازات داوری آن است که رای داوری قطعی است و از طریق محاکم دادگستری صالح قابل اجرا می‌باشد. به عبارت دیگر بر خلاف رسیدگی قضایی، یک مرحله‌ای است. یکی از مشکلات داوری‌های تجاری، مسئله تجدیدنظرپذیری یا غیرقابل تجدیدنظرپذیر بودن آراء آن است. البته باید بین موارد اعتراض به رای داوری که نزد دادگاه داخلی صلاحیت‌دار مطرح می‌شود و تجدیدنظرخواهی نسبت به آن تفکیک قائل شد.

¹ - محسن محبی، امتیازات رای از حیث اجرای رای داوری، برگرفته از سایت اینترنتی:

تقریباً همه نظام‌های حقوقی امکان اعتراض به رای داوری را در قوانین خود پیش‌بینی کرده‌اند. اما کمتر نظام حقوقی را می‌توان یافت که اجازه دهد مرجع داوری بالاتر یا حتی مرجع قضایی بالاتری نسبت به رای داوری رسیدگی تجدیدنظری (پژوهشی) نماید. رای داور یا باید اجرا شود یا اگر از موارد بطلان باشد، قابل ابطال است که با مفهوم تجدیدنظر در مورد احکام محاکم دادگستری بسیار متفاوت می‌باشد. با این همه در بین سازمان‌های داوری بین‌المللی، یکی دو مورد مشاهده می‌شود که در داخل ساختار سازمان داوری، مکانیسم‌هایی برای تجدیدنظرخواهی نسبت به رای داور وجود دارد. مهمترین نمونه آنها داوری ایکسید است که در ماده ۵۳ کنوانسیون ۱۹۶۵ واشنگتن صریحاً به امکان تجدیدنظرخواهی نسبت به رای داور اشاره شده و رسیدگی تجدیدنظر را بر عهده مرجع داوری بالاتر قرار داده است.

در دیوان داوری ایران و ایالات متحده آمریکا نیز پرونده‌هایی -ولو به ندرت- مطرح شده که مدعی، نسبت به رای داوری اعتراض کرده و تقاضای رسیدگی تجدیدنظر توسط همان دیوان را مطرح نموده است. دیوان داوری در این قبیل پرونده‌ها تصمیم گرفته که از اختیار و صلاحیت ذاتی برای رسیدگی مجدد برخوردار می‌باشد؛^۱ هرچند مورد مطروحه را از مصادیق آن ندانسته و درخواست تجدیدنظر را رد کرده است.

هدف اصلی از تجدیدنظرپذیری رای داوری در داخل نظام داوری، تامین عدالت بیشتر و جلوگیری از صدور رای برخلاف حق و نادرست می‌باشد.

^۱ - دعوی موریس علیه ایران، برگرفته از سایت اینترنتی دیوان داوری ایران و آمریکا به نشانی

موضوع اصلی بحث ما در این پایان‌نامه، تحقیق و بررسی موارد تجدیدنظر در آراء داوری‌های تجاری بین‌المللی است.

این بررسی از این حیث واجد اهمیت خواهد بود که در صورت دادن پاسخ مثبت به این پرسش که آیا آراء داوری قابل تجدیدنظر هستند یا خیر؟ روند رسیدگی داوری را طولانی‌تر نموده و موجب افزایش هزینه‌ها برای طرف‌های اختلاف می‌گردد که این امر به‌طور جدی بخش عمده‌ای از مزایای داوری نسبت به رسیدگی‌های قضایی را از بین می‌برد؛ و در صورت دادن پاسخ منفی به پرسش مذکور، برای هر ذهن آگاه و عادل این مسئله لاینحل باقی می‌ماند که آیا به راستی آراء صادره توسط داوری یا هیات داوران عاری از هرگونه اشتباه است و آیا این موضوع که داوران نیز ممکن است همچون دیگر ابناء بشر مرتکب اشتباه شوند، پیش‌بینی امکان تجدیدنظرخواهی از رای داوری را توجیه نمی‌نماید؟ همچنین صدور رای بر مبنای یک سند مجعول و یا عدم اطلاع یکی از طرف‌ها (به‌خصوص محکوم‌علیه رای داوری) از موضوعی خاص، نمی‌تواند موجبی باشد برای کنار گذاشتن رای داوری و رسیدگی مجدد به اختلاف پیش‌آمده؟

مسئله پس از یک نگاه دقیق به موضوع، اهمیت بحث این پایان‌نامه آشکار خواهد گردید.

آنچه که اغلب در پایان‌نامه‌ها یا رساله‌هایی با موضوع مشابه، مطرح گردیده است، عموماً مربوط به بحث اعتراض به رای داور است که به‌وضوح با بحث تجدیدنظرخواهی متفاوت می‌نماید. لذا لزوم یک تحقیق و بررسی در خصوص امکان تجدیدنظرخواهی از آراء داوری تجاری بین‌المللی مفید به نظر می‌رسد. چنانکه خواهیم دید، اکثر نظام‌های حقوقی داخلی اجازه تجدیدنظر نسبت به آراء داوری به‌خصوص داوری‌های تجاری بین‌المللی در محاکم را نمی‌دهند؛ اما همانطور که اشاره

شد در بعض نظام‌های داوری، مکانیسم لازم برای این منظور در داخل خود آن نظام پیش‌بینی شده است.

نکته‌ای که ذکر آن در اینجا لازم به نظر می‌رسد آن است که از دید این نوشته، آرای که صرفاً دارای جنبه عمومی هستند از حوزه بررسی ما خودبه‌خود خارج می‌شوند و تنها آرای که به موضوعات مربوط به داوری در مسائل خصوصی و به‌خصوص مسائل تجاری بین‌المللی می‌پردازند مورد بحث قرار خواهند گرفت.

مقدمه

از گذشته‌های بسیار دور، داوری به عنوان یکی از نشانه‌های شهرنشینی و زندگی جمعی و تمدن شناخته شده بود. در آن زمان که انسان نخستین، جنگ و کشتن را تنها راه دست یافتن به مطلوب خود می‌دانست، مسلماً صحبت از حکمیت و داوری نمی‌توانست موضوعیت داشته باشد. لیکن با پیشرفت انسان و بخصوص ظهور نشانه‌هایی از شهرنشینی و تمدن در نیاکان ما، آنها به این نتیجه رسیدند که کینه ورزیدن و کشتن تنها راه دستیابی به مقصود نیست. از آنجا بود که اندیشه شکایت بردن نزد بزرگان خاندان، قبیله یا قوم و سرسپردن به حکم وی در جوامع انسانی ایجاد گردید.^۱

با پیشرفت مدنیت و توسعه روابط انسانی، به‌ویژه در عرصه بازرگانی و اقتصادی، برخورد میان منافع متعارض انسان‌ها و در نتیجه بروز اختلاف بین آنها به میزان بسیار چشمگیری افزایش یافت؛ تا جایی که همزمان با پیدایش واحدهای سیاسی کوچکی به نام قبیله و بعدها اتحاد قبایل و تشکیل مناطق تحت سلطه، مراجعه به ریش سفیدان و بزرگان قوم برای حل و فصل اختلافات، به یکی از نهادهای اجتماعی تبدیل گشت؛ اما لازم شد که ضمانت اجرایی جهت احکام صادره از سوی حکم‌ها نیز اندیشیده شود تا بتواند سلامت داوری را تامین و اجرای تصمیم او را تضمین کند.

^۱ - ویل دورانت، تاریخ تمدن، ترجمه احمد آرام و دیگران، چاپ چهارم (تهران: انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، ۱۳۷۲)، جلد

اول: مشرق زمین گاهواره تمدن، صص ۲۸-۴۵.

بنابراین، از نظر تاریخی ابتدا نهاد داوری در جوامع به وجود آمد و پس از تشکیل دولت، به صورت نظام حل و فصل رسمی قضایی تغییر شکل داده است. این وضع تا آنجایی ادامه یافت که نهاد قضاوت جای نهاد داوری را گرفته و حل و فصل منازعات و دعاوی در زمره اختیارات مطلق دولت‌ها و حکومت‌ها قلمداد گردید.^۱ لیکن نهاد داوری جایگاه خود را به طور کامل از دست نداد؛ بلکه از یک سو با داشتن رویه‌ای غنی نسبت به نظام جدید قضاوت دولتی، راهگشای این نهاد جدید در بسیاری عرصه‌ها گردید و از سوی دیگر نظر به ویژگی‌ها و مزایایی که داوری نسبت به این نهاد جدیدالتأسیس (یعنی دادگاه‌های رسمی و دولتی) داشت، جان تازه‌ای گرفت و به رشد و نمو خود ادامه داد.

در هر صورت داوری از حیث تاریخی سابقه‌ای بسیار طولانی دارد و مقدم بر رسیدگی قضایی است. همانگونه که در بالا به اختصار اشاره گردید، نهاد داوری حتی قبل از به وجود آمدن دولت، وضع قوانین و تشکیل دادگاه‌ها وجود داشته است.

داوری را در یک عبارت کوتاه می‌توان چنین تعریف کرد:

«حل و فصل اختلافات از طریق توافق به قبول و تبعیت از تصمیم شخص [یا اشخاص] ثالثی که

مورد اعتماد [و منتخب] اصحاب دعوی باشند.»^۲

^۱ - همان منبع، صص ۸۸۹-۸۶۷

^۲ - محسن مجبی، داوری تجاری بین‌المللی، مجله حقوقی شماره ۲۱، سال ۱۳۷۶، ص ۴۷.

همگام با توسعه صنعت و نیازهای تجاری مردم و فعالان اقتصادی از یک سو و تشکیل شرکت‌های بزرگ چندملیتی از سوی دیگر، امروزه نهاد داوری و به خصوص داوری تجاری بین-المللی به یک روش منحصربه‌فرد برای رفع منازعه پیشرفته و پرطرفدار تبدیل شده‌است.

داوری در اختلافات تجاری

همانگونه که ذکر گردید، داوری در ابتدا برای حل و فصل تمامی دعاوی و اختلافات مورد استفاده بوده است. لیکن با شکل‌گیری نهاد سیاسی دولت و شناخته شدن حاکمیت و مفاهیم سیاسی قدرت، قضاوت، نظارت و ... برای دولت، حل و فصل دعاوی به دادگاه‌های رسمی و دولتی سپرده شد و استفاده از داوری مخصوص دعاوی حقوقی گردید؛ تا نهایتاً به وضعیتی که امروزه شاهد هستیم دچار گشت.

در عمل، اسلوب داوری بیشتر در دعاوی تجاری (چه داخلی و چه بین‌المللی) مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ به طوری که می‌توان گفت قاضی طبیعی در دعاوی تجاری، داوری است و این امر به دلیل ویژگی‌ها و مزایای مستتر در این نهاد قدیمی و در عین حال جذاب حل و فصل اختلافات است.^۱ در تمام نظام‌های حقوقی داخلی، دعاوی و اختلافات مربوط به حقوق عمومی و از جمله حقوق جزا و شکایات کیفری قابل ارجاع به داوری نمی‌باشند. بلکه چه در نظام‌های حقوقی داخلی و

^۱ - محسن محبی، امتیازات داوری از حیث اجرای رای، داوری‌نامه، شماره ۱، انتشارات مرکز داوری اتاق ایران، آبان ۱۳۸۳،

چه در نظام حقوق بین‌المللی، دعاوی و اختلافات حقوقی، به ویژه دعاوی تجاری به داوری ارجاع می‌شود. این امر به لحاظ ویژگی‌های آن نهاد می‌باشد که در ادامه بدانها اشاره خواهد گردید.

علاوه‌براین، گاه اختلافات مربوط به اوصاف کالای موضوع قرارداد و تخلف از وصف نیز به داوری ارجاع می‌شده است و کار داور صرفاً این بوده که تشخیص دهد آیا کالاهای مورد معامله با اوصاف مورد نظر در قرارداد، تطبیق می‌کند یا خیر. به‌هرحال همانطور که اشاره شد، امروزه شیوه داوری، بهترین و مناسب‌ترین شیوه حل اختلاف در عرصه تجارت داخلی و بین‌المللی به شمار می‌رود.

به ویژگی‌های یاد شده باید تراضی و توافق طرفین را در ارجاع دعوی به داوری را که جوهر اصلی داوری است به عنوان مهمترین خصوصیت و برتری نهاد داوری به قضاوت دولتی افزود.

ویژگی‌های نهاد داوری (از جمله سریع بودن، کم‌هزینه بودن و محرمانه ماندن جریان دادرسی و قطعی بودن رای داور)، جزء موثرترین عوامل اقبال تجار و صنوف مختلف به داوری به شمار می‌رود.^۱

داوری را از حیث شکل انجام آن به دو نوع تقسیم نموده‌اند:

داوری موردی یا خاص و داوری سازمانی یا نهادی^۲

طرف‌های داوری، با گذشت زمان به این نکته پی بردند که داوری‌هایی که به صورت موردی انجام می‌شود، دارای کیفیت پایین‌تری نسبت به داوری‌های سازمانی می‌باشند. چرا که در داوری-

^۱ - همان منبع، ص ۴۸

^۲ - محبی، محسن، داوری اتاق بازرگانی بین‌المللی، مجله حقوقی شماره ۲۴، سال ۱۳۸۷، ص ۵۷.

های موردی، طرفین، نظر به آزادی نسبتاً کاملی که در جریان داوری دارند، می‌توانند به میل خود و در صورت ظهور نشانه‌هایی از عدم دستیابی به نتیجه مطلوب، جریان داوری را مختل نمایند. همچنین چون در این نوع داوری‌ها طرفین باید به طور مستقیم یا از طریق داوران منتخب خود به صورت غیرمستقیم، آیین داوری را تهیه نمایند، از لحاظ زمان و هزینه متحمل هزینه‌های بیشتری می‌گردند. درحالی‌که این موارد و ایرادات در داوری‌های سازمانی وجود ندارد. به این نکات باید اجرای آسان‌تر رای داوری‌های سازمانی را نیز اضافه نمود. چه در این داوری‌ها ضمانت‌اجرای بیشتری برای رای صادره پیش‌بینی شده است.

«در داوری‌های سازمانی، رأی داوری از حمایت سازمان داوری مربوطه برخوردار است که به اجرای اختیاری رأی داوری کمک می‌کند؛ تاجر یا شرکتی که در یک پرونده محکوم شده، ممکن است فردا در دعوی دیگری نزد همان سازمان داوری حاکم شود و نیاز دارد که سازمان داوری مربوطه، برای اجرای رأی کمک رساند و بنابراین سعی می‌کند رأی داوری را که علیه او صادر شده اجرا نماید. وجود مقررات و قوانین داخلی یا کنوانسیون‌های دوجانبه و چندجانبه در مورد اجرای آراء داوری و ضمانت‌اجراهای قانونی، انگیزه مهمی در ترغیب محکوم علیه به اجرای اختیاری رأی است.»^۱

همچنین به جهت حصول اطمینان از رعایت مقررات و عادلانه بودن رای و نیز جریان دادرسی در داوری‌های سازمانی، نظارت نسبتاً دقیقی بر روند کاری داوران وجود دارد که در نتیجه طرفین را

^۱ - محسن محبی، امتیازات داوری از حیث اجرای رای داوری، برگرفته از سایت اینترنتی:

نسبت به دقیق و عادلانه بودن رای صادره مطمئن می‌سازد. به همین دلیل، در دعاوی تجاری بین-المللی، اغلب به داوری‌های سازمانی رجوع می‌شود. از جمله مهمترین این نهادها می‌بایست به دیوان بین‌المللی داوری وابسته به اتاق بازرگانی بین‌المللی^۱، انجمن آمریکایی داوران^۲، موسسه داوری اتاق بازرگانی استکهلم و دادگاه داوری بین‌المللی لندن و ... اشاره نمود.

از سوی دیگر، موسسه‌های داوری هم با تنظیم و تدوین مقرراتی برای برگزاری داوری‌های خصوصی یا پیشنهاد شرط داوری برای درج در قراردادها و نیز تدارک تسهیلات اداری و تدوین آیین‌دادرسی، سهم مهمی در برانگیختن اعتماد بیشتر به داوری به عنوان اسلوب جایگزین محاکم دادگستری و رسیدگی قضایی داشته‌اند.

از جمله دلایل محبوبیت بیشتر داوری‌های سازمانی نسبت به داوری‌های موردی^۳ می‌توان به-طور خلاصه به ویژگی‌های این گونه نهادها به شرح زیر اشاره نمود:

- داوری سازمانی شیوه‌ای نظام یافته و جاافتاده جهت رسیدگی و حل و فصل اختلافات تدوین نموده که در دسترس همگان قرار دارد؛ به نحوی که طرف‌های رجوع‌کننده به آن نهاد، پیشاپیش بر سر آیین داوری توافق نموده‌اند و مجبور نیستند تا تمامی آیین‌دادرسی و اختیارات داوران و نحوه صدور رای را از ابتدا تا انتها تعیین، تدوین و تصریح نمایند. در حالی که در داوری موردی این مسائل از قبیل پیش‌بینی نشده‌است.

1 – International Chamber of Commerce (ICC)

2 – American Arbitration Association (AAA)

3 – ad hoc

- هزینه‌ها و زمانی که طرفین صرف تدوین مقررات شکلی و آئین‌داری موردی می‌کنند، در داورهای سازمانی موضوعیت ندارد.
- در بیشتر سازمان‌های داور بین‌المللی، مکانیزم‌هایی جهت اجرای سریع‌تر رای صادره پیش‌بینی شده و به نوعی ضمانت‌اجراهای بیشتری را در خصوص اجرای رای تهیه کرده‌اند.
- در اکثر سازمان‌های داور، راه‌های مختلفی جهت خروج از بن‌بست‌های احتمالی که احیاناً در حین جریان داور رخ می‌دهند (از قبیل جرح داور، فوت وی، تاخیر در صدور رای، ...) در مقررات و قواعدشان پیش‌بینی شده است.
- برخی از سازمان‌های داور با اعمال نظارت بر جریان داور از ابتدا تا انتهای آن که همان مرحله صدور رای می‌باشد، سعی می‌کنند که پیشاپیش شبهه بروز خطا در مراحل مختلف داور را زایل سازند و بدین ترتیب اعتبار بیشتری برای رای صادره توسط آن نهاد فراهم نمایند و از این طریق احتمال اعتراض به رای را که ممکن است مانع از اجرای رای با حداقل تاخیر شود کاهش می‌دهند.

داوری در اختلافات تجاری بین‌المللی

در بحث داوری تجاری بین‌المللی، تعاریف مختلفی از این واژه شده است. منشاء اختلاف عمدتاً در دو واژه «تجارت» و «بین‌المللی» است. هر کدام از این تعاریف، این دو اصطلاح را به شیوه مطلوب خود بسط و توضیح داده‌اند.

در مورد «تجاری» بودن داوری، دو نظریه عینی و ذهنی وجود دارد:

در نظریه ذهنی، اگر موضوع قرارداد اصلی که به داوری ارجاع می‌شود، از دید عرف و در یک مفهوم کلی، امر تجاری باشد، آن داوری، تجاری است؛

اما در نظریه عینی، به جای ارجاع به مفهوم کلی «تجاری»، مصادیق دعاوی و اختلافات تجاری تعیین می‌شود.

به عنوان مثال در ماده ۲ قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران، مصوب آذر ماه ۱۳۷۶، از روش اخیر استفاده شده و قانونگذار مصادیق و نمونه‌های روابط تجاری بین‌المللی را ذکر کرده است. به موجب این ماده:

«داوری اختلافات در روابط تجاری بین‌المللی اعم از خرید و فروش کالا و خدمات، حمل و نقل، بیمه، امور مالی، خدمات مشاوره‌ای، سرمایه‌گذاری، همکاری‌های فنی، نمایندگی، حق‌العمل‌کاری، پیمانکاری و فعالیت‌های مشابه مطابق مقررات این قانون صورت خواهد پذیرفت.»

در خصوص وصف بین‌المللی بودن داوری، قانون داوری ایران به ضابطه تابعیت اشاره نموده و در ماده ۱، بند (ب) از قانون داوری تجاری بین‌المللی گفته است:

«داوری بین‌المللی عبارت است از اینکه یکی از طرفین در زمان انعقاد موافقتنامه داوری به موجب قوانین ایران تبعه ایران نباشد.»

انجام داوری در مورد این دسته از اختلافات را داوری تجاری بین‌المللی می‌نامند. (ماده ۱ (ب) قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران، مصوب ۱۳۷۶ نیز داوری بین‌المللی را تعریف نموده که بحث آن در فصل مربوطه خواهد آمد و برای جلوگیری از تکرار مطلب از ذکر آن در اینجا خودداری می‌شود.)

در نتیجه با استفاده از مطالب بالا می‌توان داوری در اختلافات تجاری بین‌المللی را به شرح زیر تعریف نمود:

حل و فصل اختلافات در حوزه قراردادهای تجاری بین‌المللی، بین حداقل دو شخص که تابعیت آنها یکسان نباشد از طریق توافق و رضایت به تبعیت از تصمیم شخص یا اشخاص ثالثی که منتخب طرفین بوده و مورد اعتماد آنها باشد.

سوال ها و فرضیه های تحقیق

پرسش هایی که در این تحقیق در پی پاسخگویی به آنها هستیم را به صورت خلاصه می توان

ذیل دو عنوان سوال اصلی و سوال فرعی تحقیق به شرح زیر مطرح نمود:

سوال اصلی: آیا قطعی بودن رای داوری مانع از تجدیدنظرپذیری آن است؟

سوال فرعی: رای داوری در چه مواردی قابل تجدیدنظر می باشد؟

در پاسخ به سوالات طرح شده در مقدمه، باید فرضیه های تحقیق را بدینگونه بیان کرد:

فرضیه اصلی: اصولاً امکان تجدیدنظر در آراء داوری تجاری بین المللی وجود ندارد.

فرضیه فرعی: در صورت توافق طرفین و یا براساس قواعد و مقررات پیش بینی شده در برخی

از داوری های سازمانی، آراء داوری بر اساس توافق طرفها و یا مقررات آن سازمان، قابل

تجدیدنظرخواهی می باشند.

بنابراین در این پایان نامه در پی آن هستیم که ضمن پاسخ به سوالات مطرح شده، درستی یا

نادرستی فرضیه های فوق را اثبات نماییم و بدین جهت ساختاری را به شرح زیر برای این تحقیق

در نظر خواهیم گرفت.

ساختار تحقیق

این پایان‌نامه که به ۴ فصل تقسیم شده است، به ترتیب موضوعات زیر را مورد بررسی قرار می‌دهد:

ابتدا در دیباچه، به معرفی داوری و اسلوب حل و فصل اختلاف و تعاریف مربوطه در این خصوص پرداختیم. در فصل اول، مفهوم تجدیدنظر از احکام قضایی و آراء داوری را در حوزه داخلی و بین‌المللی مورد مطالعه قرار خواهیم داد؛ پس از آن در فصل دوم به بیان اهمیت انتخاب محل داوری (کشور مقر) از حیث امکان تجدیدنظرپذیری آراء داوری می‌پردازیم.

در فصل سوم رویه عملی و قوانین چند کشور که سابقه طولانی در انتخاب کشورشان به عنوان مکان داوری دارند، مثل انگلستان، فرانسه و هلند در زمینه تجدیدنظر در رای داوری بررسی خواهد شد و بخشی نیز به بررسی قوانین داوری ایران در این خصوص اختصاص داده شده است؛ سپس در فصل چهارم، به بررسی رویه و قوانین نهادهای داوری تجاری بین‌المللی از جمله قواعد اتاق بازرگانی بین‌المللی، ایکسید و دیوان داوری ایران و آمریکا می‌پردازیم.

در نهایت با نتیجه‌گیری از مباحث مطروحه در فصول پیشین، در رد یا قبول فرضیه خود اظهار

نظر خواهیم نمود.

واژگان

تجدیدنظر در زبان فارسی با عبارات دیگری همچون استیناف و پژوهش مترادف دانسته شده است. این واژه در زبان انگلیسی معادل واژه Appeal می‌باشد. در تعریف این واژه چنین آمده است: «شکایت از حکم یا قرار که در مرحله نخستین صادر شده است؛ شکایت برای بار دوم که اسم سابق آن استیناف به معنی ازسرگرفتن است. شاکی را پژوهش‌خواه (مستأنف) خواسته او را پژوهش‌خواسته (مستأنف‌عنه) و طرف او را پژوهش‌خوانده (مستأنف‌علیه) می‌نامند.»^۱

تعریف فوق به قدر کافی وسیع است که بتوان آن را علاوه بر احکام قضایی به آراء داوری نیز تعمیم داده و آنها را نیز مشمول تعریف قرار دانست.

به‌رحال تجدیدنظرخواهی به معنای رسیدگی ماهوی نسبت به بخش یا تمامی موضوعی است که مورد رای قرار گرفته است.

در همین راستا، واژگان دیگری را نیز در کنار مفاهیم پژوهش، استیناف یا تجدیدنظر به کار می‌برند که برخی از مهمترین آنها عبارتند از:

اصلاح محاسباتی^۲

^۱ - محمد جعفر جعفری لنگرودی، ترمینولوژی حقوق، (تهران: انتشارات ابن‌سینا، آبان ۴۶)، ص ۱۲۷.

اصلاح تکمیلی^۱

اعاده دادرسی^۲

ابطال رای داوری^۳

اما باید توجه کرد که هیچکدام از آنها استیناف یا تجدیدنظرخواهی نیست؛ زیرا اصلاح محاسباتی رای یا درخواست رای تکمیلی به معنای رسیدگی مجدد در ماهیت نمی‌باشد؛ بلکه ناظر به امور شکلی و غیرماهوی است.

به‌علاوه اعاده دادرسی معمولاً در رسیدگی‌های قضایی مصداق دارد و در داوری‌ها چندان متداول نیست. به هر حال اگر مرجع داوری قانع شود که رسیدگی را از نو انجام دهد و آن را اعاده کند، همانطور که از این اصطلاح بر می‌آید، تمام جریان رسیدگی سابق را تجدید می‌کند و نه اینکه در مورد رای صادره تجدیدنظر کند.

در هر صورت، اصطلاحات فوق گاهی اشتباهاً به جای واژه تجدیدنظر به کار می‌روند؛ که البته

صحیح نیست.

3 -Complementary

2 -revision

1 - Annulment

فصل اول

مبانی و اهداف تجدیدنظر از احکام دآوری و

قضایی